

Guia didàctica:

Per acompanyar masculinitats
que no (es) facin mal

OMBRES

Quan posem el focus en un sol lloc apareixen les ombres

ombres

Quan posem el focus en un sol lloc apareixen les ombres

Guia didàctica: Per acompanyar masculinitats que no (es) facin mal

Edició: Fundació Antisida de Lleida
1era edició març 2023

Redacció: Sònia Notario Entor
Revisió: Marta Melgosa Solsona, Xus Aparicio Granero
Correcció Lingüística: Alba Gatell Panisello
Il·lustració i disseny: Momo Estudi

Drets d'Autoria:

Aquesta guia es sotmet a la llicència CC BY-NC-SA 4.0 de Creative Commons. Està autoritzada la seva difusió, utilització i adaptació sempre que es reconegui la font i la seva autoria, indicant si s'han realitzat modificacions. No pot ser utilitzada per una finalitat comercial. Per poder desenvolupar el seu contingut amb un acompanyament i assessorament contacteu amb **promocio@antisidalleida.org**.

Dipòsit Legal: DL L 400-2023 *OMBRES*

Col·laboracions i Agraïments:

Alba Gatell Panisello, Miriam Martin Izquierdo, Héctor González Quilez, Roser Monsó Ramos, Marta Melgosa Solsona, Aran Notario Barcos.
Sempre disponibles, sempre disposades.
Gràcies per ser i estar.

Aquesta publicació es realitza dins el Projecte "Sexualitats a l'aula. Masculinitats", finançat per l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament.

Rep el suport de:

**Agència Catalana
de Cooperació
al Desenvolupament**

Més informació: www.antisidalleida.org

*Aquellos que pueden ver el dolor sin sentirse conmovidos,
pronto aprenderán a causarlo.*

Mary Wollstonecraft

DES D'ON ESCRIC

Tot i que aquesta guia és per a tothom, té uns protagonistes concrets que són els pares i les figures masculines que envolten i acompanyen els nens en el seu desenvolupament.

QUAN PARLO CONCRETAMENT DE FILLS I DE NENS EN AQUESTA GUIA ESTIC PARLANT DE PERSONES SOCIALITZADES EN EL GÈNERE MASCULÍ, IGUAL QUE QUAN PARLO DE PARES.

Som éssers sexuats educats en la socialització diferencial de gènere, procés pel qual aprenem des de la infantesa a interpretar i/o classificar què significa *masculinitat* i *feminitat* en el context sociocultural que ens envolta. Això provoca que interpretem uns codis per tal de saber què s'espera de nosaltres i ens crea unes expectatives que suposem hem de complir per entrar en allò que es diu norma(l), perquè és el més comú. Aquí trobem la primera trampa, que sigui el més comú no significa que sigui normal, o allò únicament normal.

En el desenvolupament de la persona, l'assumpció de la norma com a guia a seguir pot dibuixar uns marges molt rígids que condicionen no tan sols la descoberta i la interpretació del món, sinó també la llibertat personal per fer, ser i sentir com a ésser individual, únic i irrepètible.

índex

INTRODUCCIÓ	6
JUSTIFICACIÓ	14
DADES A L'OMBRA.	20
EL RISC ÉS UN TRET EDUCATIU DE GÈNERE	23
AUTOREVISIÓ I AUTOREFLEXIÓ	28
JO, HOME	31
FAMÍLIA, PERSONES DE CURA	40
ESCOLA	46
ACOMPANYAR LES MASCULINITAS	52
VA DE PERLES	60
PER SABER-NE MÉS: CAIXA D'EINES	60
GLOSSARI	76

INTRODUCCIÓ

click!

NO
SERÁS
UNA NENETA?

NO
SERÁS
UNA
NENETA?

INTRODUCCIÓ

La finalitat d'aquestes pàgines és revisar com amb la lògica de la norma, les expectatives i les creences sobre què és ser home, esdevenen imposicions que la canalla assumeix i integra. Els nens, nois i homes (subjectes principals d'aquesta guia) estan patint i s'estan fent mal (a ells mateixos i a altres col·lectius) i el pitjor és que potser no ho saben, perquè el patiment queda anestesiament amb els privilegis¹ que com a mascles els atorga el patriarcat².

En l'actualitat les persones que ens dediquem a treballar l'educació sexual a les aules ens trobem sovint davant nois que diuen que se senten interpel·lats quan es parla de violències. Habitualment es genera una defensa-atac en grup, com si de sobte hagués nascut una aliança invisible masculina al crit de **“ara no sabem com actuar”** i **“tot sembla que és culpa nostra”**. Cert és que no ho fan tots els nois de la classe, però sí que passa a totes les classes.

Hi ha un malestar generalitzat que es barreja amb unes veus cada vegada més clares i contundents de noies i persones no binàries, que ja no estan disposades a callar davant conductes sexistes i masclistes³. Cert és que no ho fan totes les noies de la classe, però sí que passa a totes les classes.

Realment es respira molta incomoditat..., i ens encanta!!!!!! I d'on surt tant mal estar?

Doncs la resposta és evident i és que segons el gènere assignat en néixer –fins

1 Glossari

2 Glossari

3 Glossari

i tot abans– socialitzem de forma diferent la canalla acompanyant-la des de la perspectiva des d'on s'espera que es relacionin, entenguin i habitin el món. Total llibertat per ser, fer i sentir, oi?

Tot i que estem avançant com a societat i cada vegada es qüestionen més les fronteres del gènere, i el gènere en si mateix, seguim utilitzant unes ulleres binàries que mostren la masculinitat i la feminitat com un ordre social i jeràrquic on encaixar.

Estem en un moment històric, com tots ho són, però la particularitat d'aquest, és que és en el que vivim, per tant, en som protagonistes. Els feminismes han aportat incomoditat, la incomoditat genera moviment i el moviment està fent trontollar la masculinitat hegemònica⁴. No existeix una única manera de ser home, ni pel fet de ser-ho t'has de convertir en un màrtir del patriarcat disposat a sostenir-lo fins i tot amb el teu patiment personal.

Com a persones educadores i referents ens toca revisar-nos. Hem d'aprendre a validar i celebrar persones més lliures i a invalidar i actuar contundentment amb actituds agressores d'identitats i expressions alienes a les normatives.

Habitualment quan volem parar especial atenció en un objecte fem servir la màxima “posem el focus a...”, doncs aquesta vegada provarem de fer-ho d'una altra manera, perquè considerem que és precisament el focus, la llum encegador, la que ens fa centrar l'atenció en un punt concret però fa ombra al seu voltant, i aquesta ombra és la que volem veure, perquè és justament el lloc on el patriarcat mou els seus fil(l)s.

4 Glossari

Com a exemple podem veure com les campanyes i els recursos al voltant de les violències masclistes se centren en les supervivents, o en les futures víctimes d'aquestes violències (us sona un tap per a les begudes a les discoteques?⁵), però no interpel·la directament l'agressor o potencial agressor, que és el veritable problema. Ens tracten a totes de possibles víctimes, però què passa amb tots els possibles agressors? T'incomoda aquesta reflexió? Doncs llavors vaig bé.

A partir d'aquí ens centrarem en la masculinitat (hegemònica) i en que no són únicament les dones, les identitats no normatives o la canalla qui pateix els efectes del patriarcat, sinó que els homes mateixos, programats per ser màrtirs des de la infantesa, acaben sent víctimes d'ells mateixos en exigir-se el *passing*⁶ d'una masculinitat hegemònica exigida.

MASCULINITAT

5 <https://www.noudiari.es/local-ibiza/discotecas-de-ibiza-usaran-vasos-con-tapa-para-evitar-la-sumision-quimica-y-agresiones-sexuales/>
https://www.lasexta.com/noticias/sociedad/discotecas-barcelona-daran-tapas-vasos-evitar-possibles-agresiones-sexuales_20220526628f9dd5a0a8ff0001a80d5d.html

6 En sociologia, el *passing* és la capacitat d'una persona de ser considerada com a membre d'un grup o categoria d'identitat diferent del seu, que pot incloure identitat racial, ètnia, casta, classe social, orientació sexual, gènere, religió, edat... **En aquest cas m'he permès la llicència de matisar la diferència entre masculinitat(s) i masculinitat hegemònica.**

QUÈ HI TROBARÀS EN AQUESTA GUIA

Espero que en aquesta guia trobis moltes INCOMODITATS, si més no les suficients com perquè et facin moure. El primer que volem mostrar són algunes de les dades més colpidores que hem trobat en la recerca i construcció d'aquesta guia, relacionades amb un concepte recollit a l'INE anomenat **"morts per causalitat externa"** i que tenen a veure amb aquelles morts sobrevingudes, que es produeixen després de realitzar una acció, i on, vet aquí que els homes tenen un protagonisme que crida molt l'atenció, sobretot si ho relacionem amb un dels principals mandats del gènere masculí: l'home fa, l'home produeix. Afegim que hi ha un altre mantra masculí que possiblement té relació amb aquestes dades, que seria la resposta a: "A QUE NO TENS OUS?" Us sona?

Conèixer algunes dades ens pot ajudar a reflexionar sobre els costos de la masculinitat hegemònica. Qüestionem-nos com és que en un món tan analític com el nostre aquestes xifres que evidencien una realitat, no tinguin el ressò suficient per plantejar-nos el desafiament i la RESPONSABILITAT de deixar d'educar mascles castrats emocionalment i promoure les diverses formes de viure les masculinitats lluny d'estereotips rígids i violents.

Aquesta guia és per a tothom, tot i que vol posar èmfasi a convidar especialment aquelles persones socialitzades com a homes que són referents d'altres mirades masculines en edats primerenques.

Per acompanyar-te en aquest recorregut hem organitzat aquesta guia en els següents apartats:

- **DADES A L'OMBRA**, estadístiques relacionades amb el gran focus central de l'emoció de la RÀBIA com a emoció legitimada per a les masculinitats. Aquesta canalitza i es transforma en executora principal d'altres emocions no tan validades socialment per als homes com la tristesa, la por o la vergonya. **La por de sentir vergonya, la vergonya de sentir por.**
- **AUTOREVISIÓ I AUTOREFLEXIÓ**, jugarem a qüestionar-nos com ens posicionem davant conductes masculistes i sexistes. Som conscients de si reproduïm l'educació binària? Passem per alt alertes que porten la canalla a replicar comportaments de la masculinitat hegemònica? Validem el seu comportament amb la nostra passivitat o fins i tot de vegades l'aplaudim?
- **TIPS: ACOMPANYAR LES MASCULINITATS**, ara toca el COM. T'hem de dir que el COM i el QUI ets tu com a referent, per aquest motiu després de les reflexions queda la declaració d'intencions: què podem fer i com.
- **PER SABER-NE MÉS: CAIXA D'EINES**, ens agradaria proporcionar-te recursos per acompanyar les masculinitats dins i fora de les aules amb un recull de material amb el qual poder fomentar unes masculinitats més lliures i plaents.

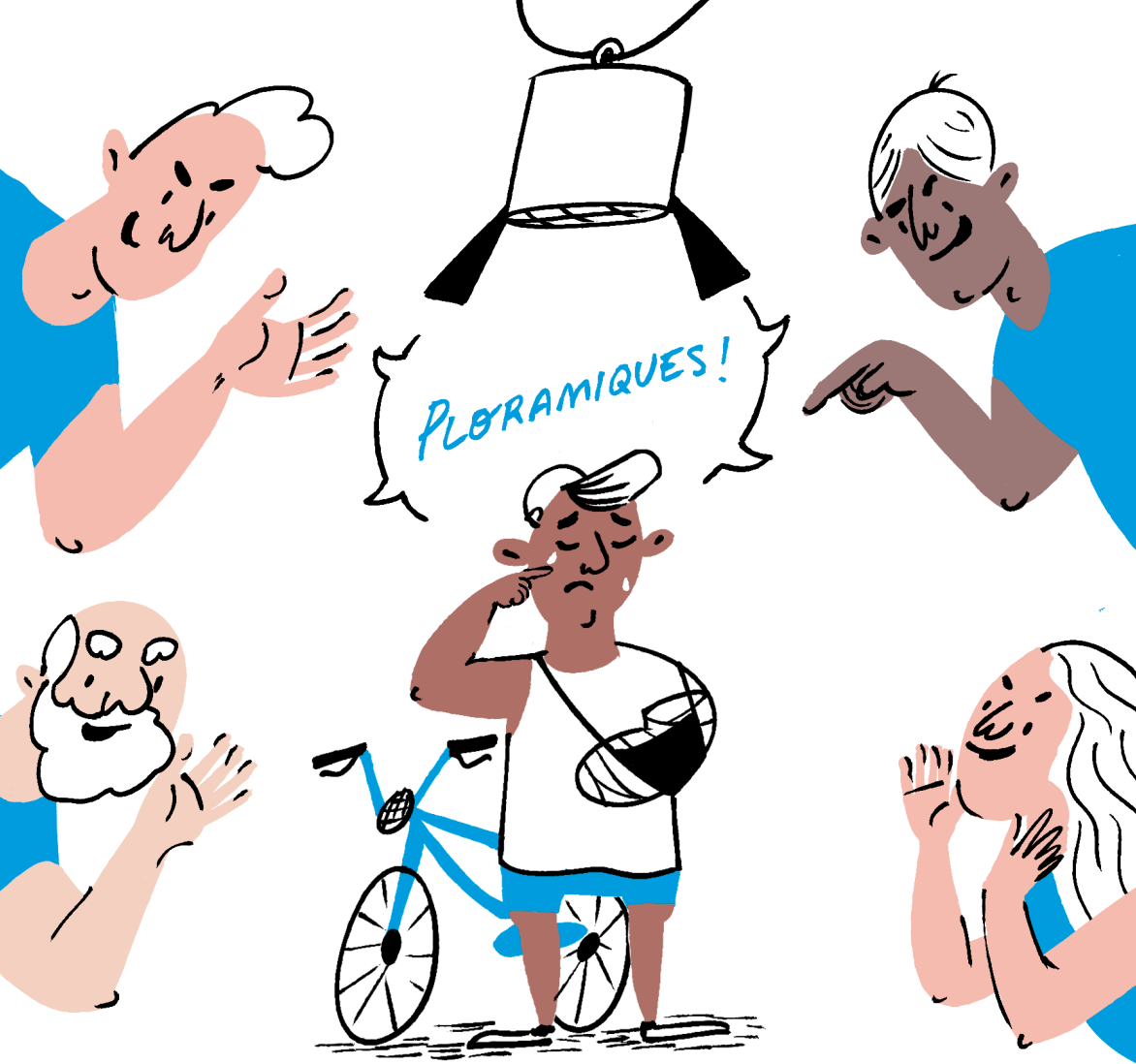
Encenem el LLUM?

JUSTIFICACIÓ

click!

JUSTIFICACIÓ

L'any 2018, al Servei de Salut Sexual de l'Alt Urgell, gestionat per la Fundació Antisida de Lleida i que atén l'últim dijous de cada mes, va entrar un grup de cinc nois que durant el matí havien assistit a un taller sobre educació sexual al seu institut impartit per la mateixa tècnica que ara els atenia. Havia estat una classe molt divertida i els nois, una vegada a la consulta, es mostraven molt receptius i comunicatius i explicaven anècdotes divertides que els havien anant passant amb relació a la sexualitat.

En un moment determinat un dels nois va mostrar una cicatriu, molt orgullós; s'ho havia fet amb la bici per anar fent una mica el boig. La raó que tenia per fer l'onso amb la bici era un empenyament amb la seva parella. Davant la pregunta de si havia plorat, la seva reacció va ser de sorpresa. Abans de respondre, de forma automàtica, va mirar els seus companys amb una rialleta i llavors va dir que NO.

La resposta podia haver sigut que sí, que no, que alguna llàgrima se li va escapar..., però el que crida l'atenció no és la resposta en si, la verbal, sinó la mirada que va fer cap als seus amics abans de contestar. Potser van ser dos segons però la sensació va ser que aquest noi sabia que estava envoltat d'altres nois (masculinitats) i que la seva resposta podia comprometre la seva masculinitat davant dels companys. Va ser una percepció molt subtil però la tècnica els va fer l'observació i això els va animar a continuar la conversa; davant de la pregunta de si recordaven quina havia estat l'última vegada que havien plorat, dels cinc, quatre asseguraven no recordar-ho i el cinquè va verbalitzar que feia poc s'havia mort el seu padrí i que va plorar.

Davant la possibilitat de seguir explorant sobre el seu comportament pel que

feia a emocions com la tristesa, la por i la ràbia, es van fer una sèrie de preguntes al grup que sintetitzarem explicant que la seva resposta va ser que tots ells davant de qualsevol situació que els hi provoqués alguna d'aquestes emocions havien reaccionat transformant-les en accions. Per exemple, si un d'ells estava trist, per gestionar-ho "feia el boig amb la bici", si tenia ràbia "anava amb moto molt ràpid, per camins, per cremar adrenalina", si tenia por "se l'empassava i feia el que tocava fer" (aquesta emoció la van relacionar amb l'expressió "a que no tens ous de..."). Els nois cursaven tercer d'ESO, tenien en aquell moment tretze o catorze anys.⁷

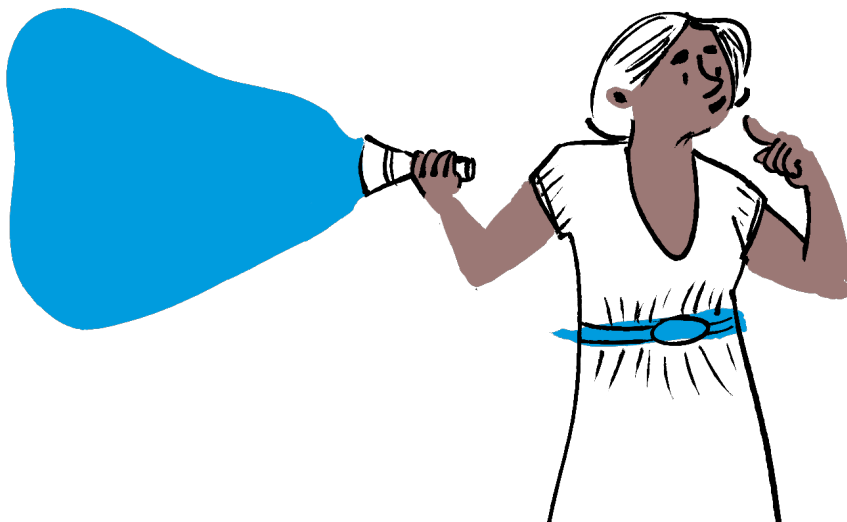
L'impacte per la gestió emocional dels nois unit a l'assistència al I Congrés Internacional de Masculinitats, a Elx, van ser l'espurna necessària per crear aquesta guia i convidar a prendre consciència dels costos de la masculinitat hegemònica, de la necessitat imminent d'acompanyar des del moment zero, unes masculinitats lliures i plaents, que no facin, ni es facin mal. I és que en aquest espai el Dr. Benno de Kiznner va relacionar una sèrie de dades estadístiques sobre morts evitables encapçalades per homes amb l'estudi *La caja de la masculinidad*⁸ que feia al·lusió a un conjunt de creences transmeses pels pares, les famílies, els mitjans de comunicació i altres membres de la societat

7 Arran d'aquest episodi, vaig continuar recollint testimonis tant de nois com de noies en altres llocs i moments. La resposta dels nois era habitualment similar a la dels nois de la Seu d'Urgell, mentre que la forma d'afrontar-ho i la gestió davant d'aquestes emocions per part de les noies tenien més a veure amb la recerca de suport en persones properes i de confiança. Aquesta anàlisi va servir per donar contingut al TFM de Màster de Sexologia i Gènere *Ser hombre no es un factor de riesgo, intentar serlo sí*.

8 <http://www.codajic.org/sites/default/files/sites/www.codajic.org/files/La-caja-de-la-masculinidad.pdf> recentment s'ha fet un treball igual a l'Estat espanyol: <https://www.adolescenciayjuventud.org/publicacion/la-caja-de-la-masculinidad/>

que pressionen els mascles perquè es comportin d'una certa forma que acaba sent en si mateixa un risc per al mateix home.

No és el mateix preparar que reparar, com tampoc ho és ampliar l'anterior frase per intentar demostrar que ser home NO és un factor de risc, però intentar ser-ho sí i que tenim un **REpte** com a persones educadores que formem part de la societat des de la nostra individualitat i col·lectivitat, en les nostres professions i en la nostra vida privada. Som referents i el nostre silenci educa, hem de començar a posar fil a l'agulla per poder acompanyar el nostre alumnat, els nostres fills en el seu desenvolupament com a persones lliures i amb pensament crític. Per fer-ho primer hem d'aprendre a qüestionar-nos, mirar fora del focus, a les ombres, per entendre que formem part de la perpetuació i sustentació del patriarcat, d'aquesta forma serà més fàcil sentir incomoditat, i ens haurem de moure.

DADES a L'ombra

DADES A L'OMBRA EL RISC ÉS UN TRET EDUCATIU DE GÈNERE

Hi ha dades rellevants que avalen que existeix una relació entre la masculinitat i el risc, d'aquí ve la frase "ser home és un factor de risc", que expressa tant el risc cap a la seva pròpia vida com cap a la vida de les altres persones.

Les estadístiques ens parlen únicament de què fan els homes però no de quines són les raons per les quals fan el que fan. Dit d'una altra manera, no solem aprofundir en el perquè, i s'ha arribat a naturalitzar i normalitzar aquest fet. Una vegada més tornem a posar el focus en les conseqüències i deixem a l'ombra els motius. Potser si veiéssim quins són els motius, hauríem de modificar la frase anterior i podríem dotar-la d'una resposta en si mateixa "ser home NO és un factor de risc però intentar ser-ho sí".

La masculinitat hegemònica necessita ser demostrada per poder atorgar-se. Intentar ser home és un treball difícil, el patriarcat exigeix comportaments que s'han de cenyir a uns models concrets regits per uns patrons a complir com són l'autosuficiència, l'evitació de la vulnerabilitat, la legitimació de la violència, la naturalització de la hipersexualitat, el rebuig a la diversitat en l'orientació sexual, etc.^{9 10} Quin preu té aquesta demostració constant de masculinitat?

Abans d'anar als motius, us convido a veure algunes de les conseqüències de la socialització de gènere¹¹, fent visible el protagonisme que cobren els homes

9 <https://www.adolescenciayjuventud.org/publicacion/la-caja-de-la-masculinidad/>

10 <http://www.codajic.org/sites/default/files/sites/www.codajic.org/files/La-caja-de-la-masculinidad-.pdf>

11 Glossari

a l'hora d'encapçalar les estadístiques de les **morts per causes externes**¹² a l'Estat espanyol. Aquestes morts tenen a veure amb fets sobrevinguts, és a dir, aquelles que es produeixen després de realitzar una acció. Els homes fan coses.

Les dades que es mostraran a continuació s'han extret de la revisió del període comprès entre l'any 2011 i 2021 en l'apartat "Morts per causalitat externa de l'INE (Institut Nacional d'Estadística)" que recullen tretze grups de causes diferents:

- Accidents de trànsit
- Altres accidents de transport
- Caigudes accidentals
- Ofegaments, submersió i sufocació accidentals
- Accidents per foc, fum i substàncies calentes
- Enverinament accidental per psicofàrmacs i drogues d'abús
- Altres enverinament accidentals
- Altres accidents
- Suïcidi i lesions autoinfringides
- Agressions
- Esdeveniments d'intenció no determinada
- Complicacions de l'atenció mèdica i quirúrgica
- Altres causes externes i els seus efectes tardans

12 "La que tiene su origen en accidentes, violencia, acontecimientos ambientales, envenenamientos y otros efectos adversos, tal como se recoge en el Capítulo XX de la décima revisión de la Clasificación Internacional de Enfermedades (CIE) y en los códigos «E» de revisiones anteriores: Cuando se produce un fallecimiento que obedezca o se sospeche que pueda ser debido a alguna de estas situaciones, es preceptiva la intervención judicial y la práctica de autopsia médico legal para determinar la causa y circunstancias de la muerte."

Total de morts per causalitat externa (període 2011-2021) 57.680 dels quals 43.112 eren homes. Representen un 75% d'aquestes morts, és a dir, tres vegades més que les dones.

En totes les categories els homes presenten més defuncions, excepte els anys 2011 i 2013, en el grup de "Complicacions de l'atenció mèdica i quirúrgica" on les dones amb un 72% i un 51% encapçalaven les defuncions.

Algunes de les dades més rellevants:

SUÏCIDI (2011 AL 2021)

En tots els anys analitzats, al voltant del 75% de les persones que se suïciden són homes.

Taula del 2021

Franja d'edat	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44
Nombre de defuncions	14	28	96	113	143	172	281

Franja d'edat	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84
Nombre de defuncions	318	323	305	161	161	162	197	168

ACCIDENTS DE TRÀNSIT¹³

En tots els anys analitzats, al voltant del 75% de les persones que moren en accidents de trànsit són homes, fins al 2019 on va començar a incrementar la xifra fins arribar al 80% al 2021.

ALTRES ACCIDENTS DE TRANSPORT

En tots els anys analitzats, les dades de les morts en homes oscil·len entre el 80 i el 90%.

ENVERINAMENT ACCIDENTAL PER PSICOFÀRMACS I DROGUES D'ABÚS

En tots els anys analitzats, les dades de les morts en homes oscil·laven entre el 64 i el 67%, a partir de l'any 2019 s'ha incrementat fins a arribar al 74%.

2021

EDAT	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54
HOME	11	23	34	63	61	95	107	119
DONA	0	2	3	13	15	27	28	25

AGRESSIONS I HOMICIDIS

Quan la causa de defunció és l'homicidi, en els anys revisats, els homes representen entre un 57 i un 68% de les morts. Al 2021 la xifra puja fins al 70%. Davant d'aquesta dada ens hem de preguntar qui hi ha a les presons per homicidi?

¹³ https://revista.dgt.es/es/reportajes/2022/09SEPTIEMBRE/070922_Observatorio_Perspectiva-genero.shtml

Segons l'informe general del 2021 de la Secretaria General de Institucions Penitenciàries¹⁴ la població masculina és de 42.663 interns i la femenina 3.300. Gairebé el 93% de les persones recluses són homes.

HOMICIDI. Al 2021, 1.145 persones van ser condemnades per homicidi, el 87% eren homes.

LESIONS. Al 2021, 58.737 persones van ser condemnades per lesions, el 83% eren homes.

TORTURA I INTEGRITAT MORAL. Al 2021, 9.700 persones van ser condemnades per tortures. El 94% homes.

DELICTES SEXUALS. 609 persones adultes van ser condemnades al 2021 per delictes sexuals, el 98% són homes. D'aquests, 289 van ser abusos i agressions sexuals a menors **de setze anys (99,3% comesos per homes).**

439 persones menors d'edat van ser condemnades al 2021 per delictes sexuals. El 97% eren nois.

Quina fotografia més terrible, oi? Sentim incomoditat davant d'aquestes dades? Espero que sí, perquè no moure's no és una opció davant de tant patiment. Seguim.

14 https://www.interior.gob.es/opencms/pdf/archivos-y-documentacion/documentacion-y-publicaciones/publicaciones-descargables/publicaciones-periodicas/informe-general-de-instituciones-penitenciarias/Informe_Genera_IIPP_2021_12615039X.pdf

AUTOREVISIÓ I
AUTOREFLEXIÓ

click!

AUTOREVISIÓ: JO, HOME

EXERCICI 1. QUÈ ÉS SER HOME

SABRIES RESPONDRE AQUESTA PREGUNTA? Podries fer una llista amb aquelles característiques que et fan sentir home o que creus que ha de tenir un home per ser home? L'únic requisit que hi ha en aquest joc és que tot el que diguis no pot tenir relació amb els genitals. Si ho aconsegueixes, encara et demano més, tampoc pot tenir a veure amb cap tret biològic.

EXERCICI 2. PRIVILEGIS

Reconeixes els privilegis que tens com a home?

- A)** Si et compares amb les dones que has tingut i tens al teu entorn més proper, consideres que elles t'han cuidat més a tu que tu a elles?
- B)** T'han lloat per ser tu qui acompanyes la canalla al parc? A l'escola? Per què en una conversa va sortir que eres tu qui habitualment feia el dinar a casa?
- C)** Et preocupa el que et poses quan surts de festa per si et sexualitzen?
- D)** Tornant sol de nit has tingut por que et violin?
- E)** La medicina sap més del teu cos que del cos de les dones?
- F)** Alguna vegada fent les feines de casa has fet servir l'expressió "et faig el llit / et recullo la taula / et passo l'escombra..." "t'ajudo a fer la compra / a vestir la canalla / a pentinar-la..."

EXERCICI 3. QUÈ FAS QUAN...

Necessitem que recordis algunes situacions viscudes que et connectin amb les següents emocions i contestis el primer que et vingui al cap:

Què fas quan tens por?

Què fas quan estàs trist?

Què fas quan estàs enfadat?

AUTOREFLEXIÓ: JO, HOME

EXERCICI 1. QUÈ ÉS SER HOME

Ha estat fàcil poder descriure què és per tu ser home sense la necessitat de relacionar-ho amb la part biològica? Com saps, el sexe i el gènere són aspectes diferents que configuren la persona, tot i que en la nostra societat a partir de la visualització dels genitals de la persona que neix (o naixerà) se li assigna un gènere. Així, per exemple, neixo mascle i em tracten com a nen a nivell cultural. Això se li diu "socialització de gènere" i apareix a partir de les expectatives de què és ser un home. Tot plegat desencadena un procés d'aprenentatge per a la canalla, a través de l'observació i interacció amb altres persones, on identifiquen aquells elements socioculturals assignats al seu gènere, comportaments, valors, actituds, etc.

En el cas de la construcció social de la masculinitat (hegemònica) segurament veurem que sovint es planteja com tot allò que és diferent o s'allunya de la dona o d'allò considerat femení, i s'associa, com ja saps, a la força, la independència, l'agressivitat, la valentia, la competitivitat, la hipersexualitat, la racionalitat, la negació de la sensibilitat, entre d'altres.

Si revises les teves respostes fixa't quines d'aquestes tenen a veure amb la imatge construïda en el nostre imaginari de què és ser un home. Per què ha passat això? Perquè han començat a aflorar tots aquells missatges que durant anys hem anat escoltant. S'aprèn a ser home igual que s'aprèn a ser dona; però quan aprenem a ser qui som realment? Sabríem contestar a:

Si fóssim lliures (pel que fa al gènere) t'hauries permès fer alguna cosa diferent de les que has fet?

Una vegada tinc localitzat d'on vinc, he de mirar cap a on vaig. Si em reviso com a home, segurament trobaré comportaments o actituds que faig per imitació de les masculinitats en les quals m'he emmirallat, però realment totes m'agraden? Són de la meua talla o no se m'ajusten? I ara, com a persona adulta, em condicionen a l'hora d'acompanyar la canalla?

EXERCICI 2. PRIVILEGIS

Potser algunes de les frases amb les que t'has enfrontat en aquest exercici t'han fet fins i tot riure per absurdes. Precisament això són els privilegis, situacions on és impensable que t'hi trobis pel simple fet de ser home, i que, a més, habitualment passen desapercebudes per a la persona que les gaudeix, però també, fins i tot, per a la persona que les pateix.

Revisem els que hem proposat com un joc:

A) Si et compares amb les dones que has tingut i tens al teu entorn més proper, consideres que elles t'han cuidat més a tu que tu a elles?

Nou de cada deu permisos per a cura de familiars, els sol·liciten dones¹⁵. Aquesta és una de les moltes dades que fan evident que els homes avui en dia encara ocupen més l'esfera pública que la privada, al contrari que les dones.

Si atansem la llum de la pregunta a la teua experiència particular, segurament has viscut des de ben petit, quan més vulnerables som, que qui t'ha proporcionat les cures i els afectes més propers han estat figures femenines que s'han ocupat de cobrir aquelles necessitats bàsiques. Eren les que s'aixecaven de la

15

https://www.inmujeres.gob.es/MujerCifras/Infografia/Docs/marzo_1.pdf

taula, del llit, del sofà per cuidar a tothom, les que maneaven la logística familiar i sabien què, quan, com i qui.

Des de ben petits els nois aprenen que allò habitual és que sigui la figura femenina la que tingui aquesta tasca específica, i, en tot cas, si els homes hi participen, ho fan deixant clar que el que estan a punt de realitzar és "t'ajudo a...".

B) T'han lloat per ser tu qui acompanyes la canalla al parc? A l'escola? Per què en una conversa va sortir que eres tu qui habitualment feia el dinar a casa?

No hi ha una norma escrita en aquest sentit, com la majoria de les normes que tenen a veure amb el gènere. No estan escrites però tothom les coneix i les té presents.

Si ets un home cisheterosexual, pare, segurament has sentit comentaris com "mira quina sort té la teva dona", i si no els has sentit tu, els ha sentit la teva parella, segur. Com hem vist abans vivim en una societat on les cures i els afectes es pressuposa que pertanyen a l'esfera femenina, i es romantitza enormement que un home faci tasques que, de fet, no deixen de ser responsabilitat seva. D'altra banda, no oblidem que tenir la possibilitat d'acompanyar la canalla, a part d'un deure és un dret, però sobretot és una sort, poder fer-ho.

C) Et preocupa el que et poses quan surts de festa per si et sexualitzen?

Potser et preocupa tenir un bon aspecte quan surts –o sorties– de festa. T'agrada sentir-te guapo i ser atractiu com a moltes persones. Fins aquí tot correcte, però alguna vegada t'has deixat de posar una camisa perquè se't marquen molts els pectorals? O uns pantalons, perquè sempre que te'ls poses hi ha

algú que creu que té dret a fer-te un comentari sobre el teu cul o a arrambar-se o a intentar tocar-te?

Doncs has de saber que això és una de les coses que els passa pel cap a moltes noies quan es vesteixen per sortir de festa (i no només de festa).

No haver de pensar en això és un privilegi perquè no coarta la teva llibertat.

Si hi ha noies que són sexualitzades a través de comentaris i/o accions, deu ser perquè hi ha persones que les sexualitzen a través de comentaris i/o accions, no creus?

D) Tornant sol de nit has tingut por que et violin?

NO he dit por que et robin, sinó por que et violin.

Et sona llunyà, oi? Doncs moltes dones hem après estratègies per minimitzar les possibilitats que això passi. Saps que fins i tot hi ha cursos d'autodefensa personal feminista? Eiii, i que està molt bé que hi siguin, eh?, però, saps, tinc la sensació que si no hi hagués agressors, els espais i el temps que utilitzem a fer aquests cursos es podrien convertir en experiències més divertides com, per exemple, ens podríem dedicar a fer unes sessions de Tupper sex.

Un dels privilegis de ser home és que aquesta opció no sigui una opció a considerar. Possiblement si alguna noia camina darrere teu a la nit no et suposarà cap neguit especial, però saps que si tu camines darrere d'una noia a la nit la seva percepció serà **molt diferent?**

E) La medicina sap més del teu cos que del cos de les dones?

Potser això no ho sabies però l'home ha estat referent de l'ésser humà en la salut (entre d'altres àmbits) i això ha provocat que es retardi el diagnòstic en al-

gunes malalties en les dones o que es recepti la mateixa dosi d'un fàrmac quan habitualment els cossos de les dones solen metabolitzar de forma diferent de la dels homes.

Si us interessa el tema no us perdeu el llibre *Dones invisibles*, de la Dra. Valls-Llobet.

Un apunt: que el cos de l'home sigui el referent estudiat no és sinònim que els homes tinguin millor salut ni que vagin més al centre sanitari en cas de tenir símptomes de malaltia. Deu tenir alguna cosa a veure el gènere amb la percepció de salut? Amb la por a la vulnerabilitat?

F) Alguna vegada fent les feines de casa has fet servir l'expressió "et faig el llit / et recullo la taula / et passo l'escombra..." "t'ajudo a fer la compra / a vestir la canalla / a pentinar-la..."

Tornar a la pregunta **A)**.

Potser has pensat en més situacions on simplement pel fet de ser home has tingut algun tipus d'avantatge (et paguen més per fer la mateixa feina que a una companya, no et demanen que somriguis més, no t'interrompen tant quan parles, de petit no et posaven una faldilla que limitava els teus moviments, etc.) Sí és així, enhorabona perquè d'això es tracta, de veure-ho i sentir la incomoditat.

EXERCICI 3. QUÈ FAS QUAN...

TENS POR. Quan has pensat en situacions en les que has sentit por, t'han vingut al cap, per exemple, situacions en les que com a resposta a aquesta emoció has decidit demostrar la teva masculinitat? Un a-que-no-tens-ous ha pogut ser-ne el detonant? Has tingut por que et diguessin neneta o *nenaza* o *maricón*? Hi ha situacions que no són aterridores o que no et provoquen grans ensurts

que et facin tremolar de forma visible, però aquestes et poden fer tremolar per dins per si no encaixes, per si no et validen, per si no ets prou home. Recordes les estadístiques mostrades? Segurament hi trobaríem uns quants a-que-no-tens-ous i fins i tot algun com-que-no-tinc-ous. Podem transformar la por en ràbia si pensem que això ens pot protegir de la sospita de no ser home?

Si fóssim lliures (pel que fa al gènere) t'hauries permès fer alguna cosa diferent de les que has fet? Hauries deixat de fer alguna cosa que has fet?

ESTÀ TRIST. Hi poden haver molts motius que ens indueixin a la tristesa. Identificar l'emoció ens ajuda a prendre consciència del que sentim i també a tenir en compte les emocions de les altres persones. Una de les estratègies que tenim davant de la tristesa és el plor, per alliberar tensió. Precisament aquesta estratègia per afrontar la tristesa és una de les penades en les masculinitats hegemòniques, ja que està relacionada amb la feblesa.

Podem utilitzar estratègies d'evitació com les distraccions per bloquejar la tristesa? Sortir a córrer, agafar un vehicle i fer una conducció temerària..., és a dir, actuar per desconectar i deixar la ment en blanc. Però què passa si aquesta tristesa reprimida es transforma en ràbia? T'ha passat alguna vegada sentir molta tristesa i no saber o no voler acollir-la però transformar-la en ràbia, i la ràbia en acció? I com t'has sentit?

Si fóssim lliures (pel que fa al gènere) t'hauries permès fer alguna cosa diferent de les que has fet? Hauries deixat de fer alguna cosa que has fet? Hauries buscat el suport d'algú per explicar-li com et sents o, simplement, per sostenir-te amb la seva companyia?

ESTÀS ENFADAT. Es pot arribar a la ràbia per diversos camins com, per exemple, veure o sentir una injustícia, però també a través d'altres emocions evitades o negades, que necessiten sortir i prenen la forma de ràbia.

En la socialització dels nois, la tristesa i la por estan envoltades de vergonya, la vergonya de sentir por, la por de sentir vergonya per tal d'adaptar-se a les expectatives de la societat. La vergonya és una eina de sensibilització molt potent perquè implica l'activació d'altres emocions com la por i la culpa. Un exemple:

La por que em vegin plorar, que es consideri que soc dèbil.

La culpa de no arribar a assolir el que s'espera de mi, o de no ser prou.

La llavor de la vergonya no té per què originar-se en frases explícites i colpidores dirigides cap a mi, que em retreuen determinats comportaments o actituds. La majoria de vegades aquesta llavor s'alimenta de mirades inundades de retrets, de comentaris cap a altres persones o de situacions on es deixa molt clar què està permès i què no.

Comentaris dirigits a altres nois o homes com "plora / corre / actua com una nena," "ui, és massa sensible", "és tan guapo que sembla una noia" són titulars que es graven en el nostre subconscient i delimiten els marges dels quals és millor no sortir si no es vol acabar sent el subjecte diana de qui es qüestiona el valor com a persona (i evidentment es percep que aquest valor va lligat a la seva masculinitat). Estàs a dins o estàs a fora.

La negació d'emocions pot facilitar l'aparició de la ràbia, tant perquè no se saben gestionar com, simplement, perquè sorgeix la necessitat de sentir una emoció que es pugui exterioritzar. Recordeu les estadístiques? Segurament podríem trobar la ràbia com a detonant de comportaments de risc.

Si fóssim lliures (pel que fa al gènere) t'hauries permès fer alguna cosa diferent de les que has fet? Hauries deixat de fer alguna cosa que has fet? T'hauries recolzat en algú per explicar-li com et sents o simplement per sostenir-te amb la seva companyia? Com hauries acollit la ràbia? Es podria transformar per alliberar-la sense fer(-nos) mal?

AUTOREVISIÓ: FAMÍLIA

EXERCICI 1. EN UNA PARAULA: QUÈ VOLEU PER AL VOSTRE FILL?

Sí haguessis de dir en una sola paraula què vols per al teu fill quina seria l'escollida?

EXERCICI 2. QUI FA QUÈ?

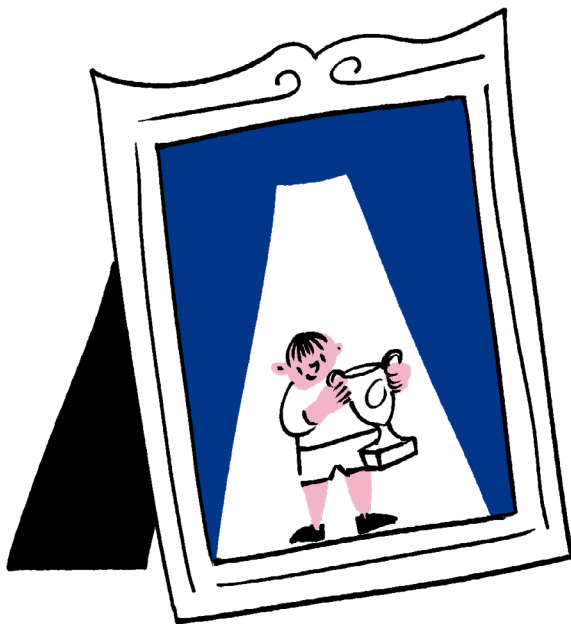
Prenent com a referència una família considerada normativa (pare, mare, criatures) respon:

- A) Qui ajuda la canalla a fer els deures?
- B) Qui la porta a les visites mèdiques?
- C) Qui es queda a casa quan està malalta?
- D) A qui se li pregunta on es pot trobar alguna cosa a casa?
- E) Qui sap què s'ha de comprar?
- F) Qui sap els horaris de les extraescolars?
- G) Qui va a les reunions de famílies a l'escola? I a les tutories?
- H) Qui il·legeix els contes abans d'anar a dormir?

EXERCICI 3. Només digues si creus que és veritat o fals

- A) Dos nois juguen a arts marciais o lluita. Només és un joc.
- B) Dos noies juguen a arts marciais o lluita. Només és un joc.
- C) Les floretes que habitualment dic al meu fill tenen a veure amb capacitats i accions. Només són floretes.
- D) Les floretes que habitualment dic a la meva filla tenen a veure amb l'aparència o el físic. Només són floretes.

- E)** Les majoria de joguines del meu fill estan relacionades amb accions bèl·liques, superherois i vehicles. Només són joguines.
- F)** Si obro l'armari del meu fill predominen les peces de colors foscos. Només és roba.
- G)** La majoria de contes que llegim tenen com protagonista actiu a personatges masculins. Només són contes.
- H)** "Ha, ha, ha, va, no siguis marica!". Només és una manera de parlar entre amics.
- I)** "A que no tens ous?" Només és una broma.

AUTOREFLEXIÓ DE FAMÍLIA

EXERCICI 1. EN UNA PARAULA: QUÈ VOLEU PER AL VOSTRE FILL?

Possiblement la primera paraula que us ha sortit és que sigui feliç, cert? És un exercici senzill en la teoria però potser no tant en la pràctica. Revisem-ho. Tothom desitja la felicitat d'aquelles persones que estima però ens hem preguntat què vol dir ser feliç? La meua felicitat és la mateixa que la del meu fill? Me la proporcionen les mateixes coses que a ell? Probablement algunes sí, però segurament n'hi haurà d'altres que no.

Encara tinc una última pregunta: saps que són les expectatives? Doncs tenen a veure amb allò que pensem (o tenim l'esperança) que pot succeir.

De forma inconscient tenim una motxilla plena d'expectatives que s'han construït a partir de les nostres experiències i aprenentatges.

Per què uneixo aquests dos termes, *felicitat i expectatives*? Ens agradaria que el nostre fill fos feliç i aquesta societat ens mostra com és el perfil no de qui és més feliç, però sí de qui està més ben vist i, per tant, d'entrada, de qui tindrà més facilitat per aconseguir aquesta felicitat. Aquesta silueta imaginària compleix uns requisits que el porten a tenir menys problemes per ser acceptada perquè està dins de la norma.

Us podeu imaginar quines serien les característiques a complir segons el nostre imaginari inconscient? Persona cisheterosexual, triomfadora, esportista, valenta, professional... Però, i si resulta que això no li dona la felicitat al meu fill? Potser a nosaltres tampoc ens la dona, simplement és que si ho complim no sortim del camí traçat i evitem ser la diana de possibles burles, agressions o de

l'aïllament. Què vols per al teu fill?

EXERCICI 2. QUI FA QUÈ

El primer escenari social i cultural en què s'aprèn que significa ser nen és la família. El dia a dia crea imatges i realitats que influeixen en la visió que el nen té del món i del seu funcionament, de manera que poden associar els rols de les persones adultes amb un gènere determinat.

Algunes persones adultes (que som les que en sabem més, oi?) tendim a fer grans discursos sobre igualtat, equitat, respecte, compromís, solidaritat, empatia, etc. Però una cosa és el que diem i una altra el que realment fem.

NO cal fer gran discursos, no cal buscar un gran dogma, més val adonar-nos que aprenen més del que veuen que del que senten. Hem de responsabilitzar-nos de quin paper tenim a casa, revisar-nos i incomodar-nos amb situacions que fomentin únicament rols estereotipats com els que volem evitar i transmetre al nostre fill.

I si comencem a practicar una educació cap a l'autonomia del nen on aprengui a ocupar-se de si mateix, de la casa i d'altres persones? Què és el pitjor que podria passar? Que el meu fill posés al centre les cures o si més no els donés importància, rellevància i valor? Quina bogeria, oi?

EXERCICI 3. Només digues si creus que és veritat o fals.

Un dels perills de l'expressió només és que la minimitzem. Crec que un dels exercicis més potents que podem fer per ser conscients de l'impacte és fer-nos una imatge mental intentant aglutinar totes les vegades que justifiquem situacions

amb un només. D'aquí la proposta del joc veritat o fals. Deixo un exemple per pensar-hi i us animo a fer el mateix amb la resta de situacions.

A) Dos nois juguen a arts marciais o lluita. Només és un joc.

Quantes vegades has vist com els nens es comuniquen a través de la recreació d'actes violents entre ells sota l'excusa que és un joc? Les persones adultes tardem el mateix temps a intervenir (en aquesta situació) si són nens que si són nenes els que protagonitzen l'acció? Segurament no, possiblement actuarem abans amb les nenes que amb els nens i la raó és senzilla: la violència la tenim associada a la masculinitat, de manera inconscient. La nostra passivitat és un aprenentatge per a ells, normalitzem la violència si no diem res, i no ho fem únicament amb els jocs sinó també amb altres comportaments com, per exemple, acceptar que de forma sistematitzada els nens a una determinada edat deixin de fer abraçades als seus companys i comencin a saludar-se a través d'espentes, clatellades... Naturalitzem la violència una vegada més, continuen tenint ganes de contacte físic però s'han adonat que això d'abraçar-se no és cosa de nois, per tant, busquen altres estratègies per tocar-se que estiguin associades al seu gènere. Clar que tot té les seves conseqüències, si jo dono un cop quan el que vull és abraçar com estic aprenent a relacionar-me?

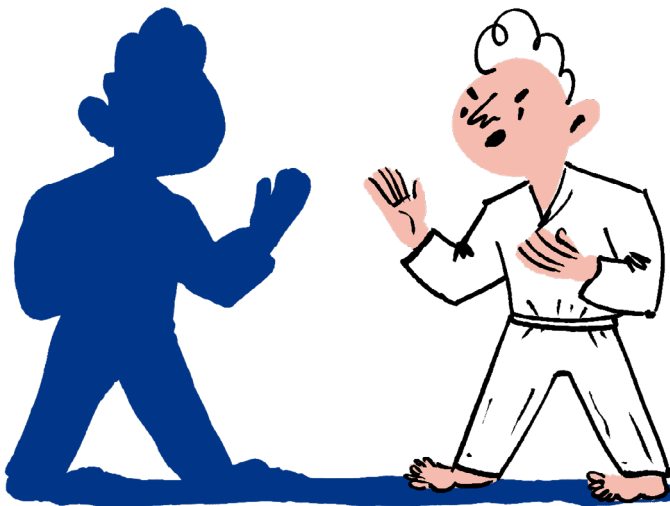
El sexisme¹⁶ es construeix des de la infantesa, amb continus missatges que fan patent que s'espera, en aquest cas, dels nens. El treball amb les emocions és primordial per combatre el sexisme, tal com recull la Guia de famílies a famílies: i si eduquem sense sexisme?¹⁷:

16 Glossari

17 <https://www.diba.cat/documents/1133004/227702821/01+guia+families+web.pdf/ec-3f1d59-c767-4e7e-a7cf-036bc096fb63>

“Un dels punts fonamentals del sexisme rau en les emocions i en la repressió de les emocions. Aquesta educació emocional diferenciada és un dels factors que permet el manteniment del sexisme com estructura social, ja que funciona de manera subtil i coercitiva per assegurar la perpetuació dels rols de gènere, amb totes les conseqüències que comporta en la construcció de la persona, la confiança en si mateix, l'autoestima i l'assertivitat, entre d'altres.”

Recordeu les dades a l'ombra? Recordeu les reflexions en l'apartat anterior “Jo, home”? Tan sols cal que unim punts i podrem comprovar que la repressió de les emocions o la seva transformació en una única d'acceptada i valorada per la masculinitat hegemònica té un cost.

AUTOREVISIÓ: ESCOLA

EXERCICI 1: Materials educatius

Possiblement a les vostres aules feu servir fitxes de treball, imatges per acolorir o per aprendre significats. Recopila les últimes vint fitxes que has fet servir i que tinguin com a protagonistes éssers humans. Posa-les juntes i observa. Si hi ha alguna cosa que et crida l'atenció al veure tot el conjunt pren-ne nota.

EXERCICI 2: Aula

I si parlem de gènere? Tot i que és un exercici complex i requereix bastant esforç és revelador i un gran procés d'aprenentatge. Ho pots fer revisant-te tu mateix o bé observant algú i que després t'observin a tu en les següents qüestions:

A qui dones més veu a l'aula? A qui dones més permís perquè estigui deambulant per la classe, és a dir, que ocupi més espai sonor i físic? A qui penalitzes més o de manera més contundent davant una mateixa situació? El teu to de veu varia depenent de a qui es dirigeix?

Qui ve més sovint a buscar la figura adulta per fer-se escoltar i respectar?

EXERCICI 3: Pati de l'escola

Quins són els jocs que ocupen el centre del pati?

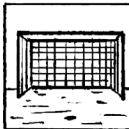

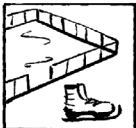

Qui ocupa el centre majoritàriament?

Qui queda als marges?

AUTOREFLEXIÓ: ESCOLA

EXERCICI 1: Materials educatius

S'ASSEMBLEN A AIXÒ ELS MATERIALS QUE FAS SERVIR A L'AULA?
MISSATGES QUE ENVIEM (qui fa què)

El			la		a la	
La			a la			
El			el		al	
La					per fer el	

IL·LUSTRACIONS I LLENGUATGE UTILITZATS A L'AULA

*El meu germà menja un gelat.
La Gemma neteja cada dijous les rajoles.
El jove geni fa màgia a la gent.*

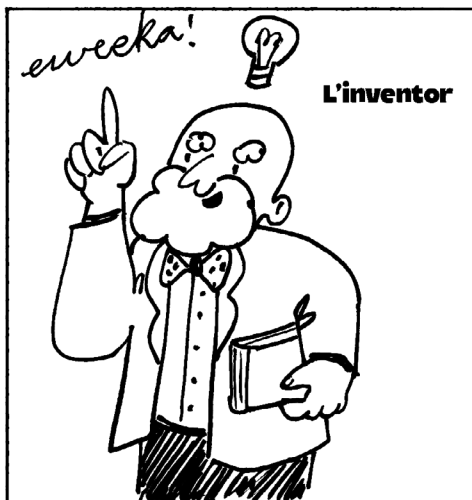
És l'hora del pati, com cada dia la Maria menja fruita. Avui la mare li ha posat un bon grapat de cireres vermelles i lluentes. La Maria se les menja amb delit i posa els pinyols a la carmanyola.

Quan ja ha acabat, la carmanyola se li escapa de la mà i tot va per terra. La Marta s'ho mira des del tobogan. En Lluc i la Rosa la van a ajudar. Tot d'una en Lluc fa una proposta: - Per què no plantem els pinyols?(...)

Per a qui de ser aquest llibre?

nens joves adults

Les trampes del gènere, per separat, poden passar inadvertides, ser difícils de detectar i, per tant, NO ser conscients de la seva potència en la socialització i en la mirada que tenim i mostrem de com és i funciona el món.

Si has recopilat totes les fitxes que fas servir amb el teu alumnat, potser hauràs detectat com els patrons culturals i socials impregnen el nostre imaginari a través de les imatges que oferim a la canalla. De forma individual són pràcticament imperceptibles però quan les col·loquem totes juntes es dibuixa el mapa de l'estereotip, aquell que reforcem sense adonar-nos-en.

Què has vist? La transformació social, comença per moviments individuals. Per moure'ns hem de sentir incomoditat, l'has sentit al fer l'exercici? Sí? Anem bé doncs.

EXERCICI 2: Aula

En un primer treball d'observació¹⁸ realitzat a les escoles bressol de la ciutat de Lleida, amb relació a la coeducació es va detectar que:

- 1)** El masculí genèric continua sent la forma més emprada en el llenguatge oral, tot i que es detecta una intencionalitat a incloure formes dobles.
- 2)** Es percep més permissivitat de l'ocupació de l'espai físic i sonor a les figures masculines.
- 3)** El 87% dels elogis observats anaven adreçats a figures femenines i la majoria d'aquests feien relació a l'aspecte físic.

18 Projecte Emmiralla't. Encara no disponible al públic per a la seva consulta.

Diversos treballs i investigacions¹⁹ evidencien que la participació i apropiació de l'espai per part dels nois és més pronunciada que per part de les noies. Com hem vist a l'exercici anterior (1) perpetuem formes de mirar el món que ens indiquen què s'espera de nosaltres i, evidentment, què esperem de les altres persones.

Per la nostra socialització, és possible que tinguem interioritzats com a vàlids i esperables una sèrie de comportaments dels nois i de les noies. D'ells, segurament donarem per descomptat, que són més moguts que elles, motiu que facilitarà que el nostre límit sigui més lax a l'hora de permetre uns determinats comportaments, moviments i expressions del sector masculí. Si a aquest fet li afegim la visibilitat i protagonisme que se'ls ofereix en el contingut curricular, hem d'assumir que estem alimentant les jerarquies de gènere.

EXERCICI 3: Pati de l'escola

Si parem atenció, podem comprovar com els patis tenen una carrega de gènere²⁰ important que fomenta i/o va consolidant l'aprenentatge d'unes normes socials que perpetuen determinats comportaments. Que el centre d'aquest espai estigui conquerit en la majoria de centres per determinats tipus de joc remarca i atorga poder a qui l'habita. Naturalitzem els espais androcèntrics que no eduquen en la convivència i diversitat.

El pati i les relacions que allà es donen i com es donen tenen un impacte en el desenvolupament personal de la canalla amb efectes en la seva gestió emocional, l'autoestima i la incorporació de rols i privilegis que aniran incorporant en la

19 <http://intercambia.educalab.es/wp-content/uploads/oldInter cambia/bancorecursos/246/zip/0000000246.pdf>

20 <http://publicacionesdidacticas.com/hemeroteca/articulo/074088/articulo-pdf>

seva motxilla d'experiències. És important no veure els espais d'oci com àmbits sense càrrega ni influència, per aquest motiu us animem a conèixer iniciatives de patis coeducatius²¹ que poden ajudar a ampliar la perspectiva i transformar els patis en espais lliures, amables, segurs per tothom i sense jerarquies.

21 https://www.punt6.org/wp-content/uploads/2022/09/llibre-patiscoeducatius_18-05-2020__catala.pdf

ACOMPANYAR
LES MASCULINITATS

click!

Quan proposem a l'alumnat de primària un joc en el que han de descriure a un extraterrestre com és un home, omplen la pissarra amb les característiques que, tot i lluitar contra elles, ens surten pràcticament de forma espontània a totes nosaltres. A part de les físiques –fort, alt, amb pèl, la nou, la veu, l'esquena, la tauleta de xocolata– en surten moltes altres que tenen a veure amb comportaments i/o actituds –competitiu, fort, ràpid, agressiu, cridaner, cap jeràrquic...

Parlar de la masculinitat (sense plural) implica necessàriament partir del concepte de masculinitat hegemònica, de l'estereotip que defineix com haurien de ser i de comportar-se els homes segons les expectatives i els mandats socials. Aquesta construcció no innata serveix per reafirmar i acreditar la seva condició d'home, i habitualment es materialitza amb l'aprenentatge per oposició a tot allò que es concep com a femení.

La por i la vergonya són factors de socialització de gènere que alligonen i modelen. Hi ha nens que deixen de plorar perquè es burlen d'ells, hi ha d'altres que aprenen a no abraçar els seus amics pel que diran o eviten jugar a determinats jocs perquè les mirades que troben, són de burla i rebuig. Hem de reconèixer que ensinistrar a partir de les emocions dona un resultat òptim per a la immobilitat. Tenir por de sentir vergonya o sentir vergonya de tenir por és una eina de sensibilització social.

El poder és un dels temes més destacats en els estudis de les masculinitats. En general el poder és entès com a imposició, com a control sobre els altres i sobre un mateix. És precisament el control sobre les emocions un dels principals preus que paga l'home per construir-se com a subjecte de la masculinitat, perquè com a subjecte que es construeix dins de "la caixa de la masculinitat" rebutja tot allò considerat femení, com per exemple l'expressió de les emocions.

Es considera que per exercir el poder primer s'ha de saber controlar un mateix; no dominar les emocions seria sinònim de debilitat. L'univers emocional de la masculinitat es va gestant a partir de les paraules que creen imaginari. Si ens guiem per les frases que els nens, els adolescents i els homes escolten al llarg de la seva vida, podem comprovar com les paraules els fan de far sancionant o premiant determinants comportaments.

Ser home, blanc, de classe mitjana, sense discapacitats físiques, quasi sempre heterosexual i ciutadà europeu no tan sols significa que es tenen certs privilegis, sinó que a més dona un passat on reafirmar-se, com es pot comprovar als llibres d'història i de ciència androcèntriques. Tot i això, la reafirmació masculina sembla no partir exclusivament de la pròpia validació personal sinó a partir de la demostració de la seva masculinitat cap a altres homes. Tinc la teoria que els homes tenen por als homes, a no ser reconeguts com a iguals i, per aquest motiu, es passen la vida demostrant que són homes.

La masculinitat segueix associada a comportaments més agressius, impulsius i competitius. La perpetuïtat d'aquests estereotips de socialització convida els homes a mantenir més conductes de risc, la qual cosa fa augmentar la seva taxa de mortalitat. Quina és la raó per la qual una persona assumeix riscos, fins i tot per a la seva vida? Exceptuant aquelles que ho fan per sobreviure, potser la resposta és que la percepció de guany és major que la de pèrdua: el reconeixement social genera estatus pel que fa a les pràctiques de risc amb relació a les masculinitats.

Hauríem de deixar de posar el focus, d'atansar-nos a la masculinitat des dels seus privilegis, des d'allò que ja tenen i començar a il·luminar allò que perden, sobretot si el que perden és la vida, la salut. Potser demostrar que "ser home no és un factor de risc, però intentar ser-ho sí", contribuiria a reflexionar sobre

si els costos de la masculinitat hegemònica justifiquen que, com societat, continuem produint màrtirs del patriarcat que sustenten un sistema que fa mal, i on hi perdem tots, fins i tot aquells que tenen més privilegis.

En el llibre *"El hombre que no deberíamos ser"*, d'Octavio Salazar, es pot trobar un paràgraf que em va commoure profundament pel que deia:

"El pares abans de ser pares haurien de ser avis, perquè des d'aquesta posició no et poses el pes del mascle reproductor i productor, sinó que el que hi ha al centre són les cures, el gaudi de l'amor."

Ens encatiria que t'unissis al moviment incòmode –potser ja en formes part–, i per fer-ho, com sempre, el primer que cal fer és qüestionar-nos a nosaltres mateixes, com a persones adultes amb motxilles plenes d'experiències.

Volem arribar a tothom, tot i que és cert que sobretot volem parlar amb tu, animar-te a tu com a persona a qui la societat llegeix com a "home". Perquè és a tu a qui els altres homes, majoritàriament, encara avui en dia, t'escoltaran i et validaran.

T'hem de dir que si t'apuntes a ser incòmode, hauràs d'assumir que potser hi haurà bromes que ja no es faran davant teu, ni comentaris (en realitat és un regal, no creus?), fins i tot no faltarà qui questioni la teva identitat sexual o qui rigui de tu (regalant a la teva esquena algun comentari que tingui a veure amb algun tret femení, per menystenir-te).

TIPS

- 1) Tractar la canalla com a persones individuals abans que com a éssers sexuats. Tenen els seus gustos propis, les seves formes de fer; descobrim-les conjuntament i que no siguin les expectatives les que ens marquin el camí de la seva felicitat.
- 2) No ens torturem si ens adonem que de vegades caiem en les trampes del gènere, o que ens cansa lluitar contínuament. El descans és necessari i hi ha lluites en les quals és millor no entrar per cuidar-nos.
- 3) Donem a les joguines més usos del que creiem que tenen. Obrim possibilitats.
- 4) Celebrem la diversitat i fem-la visible. No tan sols aconseguirem nens amb més possibilitats de ser feliços sinó que evitarem futurs nens agressors.
- 5) No siguem persones passives davant la violència. Recordem que som mirall, si els demostrem que estem en contra de la violència també ho podran practicar.
- 6) La violència no és neutral, ni natural.

- 7) La violència és un aprenentatge, si la normalitzem la transformem en una forma de comunicació acceptada.
- 8) Capacitar i donar permís per fer, ser i sentir.
- 9) Fomentar la sensibilitat i comunicació per tal que puguin identificar les emocions i gestionar-les, TOTES.
- 10) Els silencis no tan sols eduquen sinó que també em posicionen.
- 11) Qüestiona't i qüestiona'm.

va De PerLes

click!

està
molt
bona

PerLa 1

Un dia vaig tenir una conversa amb un amic que es reconeix feminista. Li agrada molt el futbol i jugar a diferents equips de la ciutat. En aquesta conversa va sortir que tenia diferents grups de WhatsApp amb els equips dels que formava part. Vaig aprofitar per preguntar-li si en les converses que tenien alguna vegada hi havia homes que enviaven fotos de dones cosificades o feien comentaris masculistes, degradants i sexuals cap a dones al que va respondre que sí. La següent pregunta va ser:

- ***i tu, com home feminista, que fas davant d'això?***

La seva resposta va ser reveladora :

- ***Res, perquè si dic alguna cosa, davant meu ja no diran res més, però faran un altre grup de WhatsApp on continuaran fent broma i jo em quedaré en un grup que només serà per a qüestions logístiques, per quedar per al partit.***

La masculinitat hegemònica tracta d'això: d'estar dins o estar fora. Si estàs fora no formes part dels privilegiats i si estàs a dins has d'acatar les normes del joc. Per cert no participar de forma activa en comentaris sexistes, no et fa menys còmplice del que succeeix, el silenci davant aquests comentaris sosté aquest sistema patriarcal.

D'aquí podríem extreure que tot i que hi trobem cada vegada mes homes que es denominen feministes i que son aplaudits perquè porten a les criatures al parc, s'encarreguen de fer sopars, dinars, netegen la casa (és a dir el que s'ha de fer com a component d'una família) i tenen un discurs marcat per posar

les cures al centre i l'equitat, la realitat és que aquests homes on haurien de posar l'esforç del seu discurs feminista es allà on les dones o altres identitats dissidents no arribem, a aquells espais reservats únicament per als homes on segurament trobaran menys somriures còmplices i copets a l'esquena al revelar-se o qüestionar les dinàmiques existents. Però clar, això significa estar dins o estar fora.

PERLA 2

Estem veient un partit de futbol i l'àrbitre pita un penal dubtós en contra del meu equip. En aquell moment, en què possiblement estic enfadat perquè crec que no ha estat just, puc deixar anar un "será maricón"?

Les paraules construeixen imaginaris, poden ser les parets de la casa que construïm. I en una de les parets de la masculinitat queda molt clar que "maricón" es despectiu. No podem ser maricons. Homofòbia?

PERLA 3

Dos nens estan jugant a lluita i tot i que al començament sembla que només fan gestos l'ambient es caldeja i es comencen a veure els primers cops i puntades de peu, tot i que ells continuen rient (potser amb un riure nerviós perquè tampoc voldrien ser allí). Potser algú els increpa i els diu que parin, que això ja ha deixat de ser un joc, i potser alguna altra veu ha dit: "Au, deixa'ls, si són nens".

Us heu plantejat quants moments on la violència està present deixem passar

l'oportunitat per parar i fer-la visible? A qui permetem més aquests comportaments violents? Fortalesa, poder i control? (Mal entesos, clar).

PERLA 4

En una sessió amb famílies, un pare va explicar que a la seva filla, quan sortia de festa, li deia que no es deixés tocar gens, mentre que, per contra, al seu fill li deia que toqués tot el que pogués.

Una porta de la casa de la masculinitat és la hipersexualitat. Identifiqueu en aquest comentari com es fomenta?

La societat ens envia missatges de què s'espera de la sexualitat masculina, deixant molt clar aspectes com, per exemple, que els homes han de tenir més desig que les dones, han de ser més actius sexualment i han d'estar sempre a punt per al sexe. Aquesta pressió té conseqüències per a les dones i per a ells mateixos. Segur que en podries reconèixer unes quantes, que poden anar des del consentiment a les disfuncions sexuals.

PERLA 5

Un nen de cinc anys passeja amb una amiga seva que porta un cotxet de color rosa amb una nina. El nen li demana si li deixa el cotxet, la nena accedeix i en el mateix moment que l'agafa una persona adulta del seu entorn l'increpa dient "Què fas passejant un cotxet? I a més de color rosa!"

L'aprenentatge de la masculinitat no es fa d'una manera directa sinó que es va

aprenent a partir d'infinitat de detalls que poden ser verbals o no verbals. En aquest cas, quina és la por? Que arribi a ser un bon pare? Que acabi sent una persona que té cura dels altres?

PERLA 6

Una mare passeja al seu fill de 9 mesos i una persona al veure al nen es dirigeix a la seva mare dient: que guapo és!!! Segur que li aniran totes a darrera!!!

La criatura de nou mesos segur que no entén aquest comentari, però és un bon moment per a la mare, en aquest cas, per entrenar el seu radar de detectar missatges estereotipats i normatius que, de fet, són totalment oposats a la llibertat individual. Recordem que els nostres silencis no només eduquen sinó que també ens posicionen.

Per saber-ne més:
CAIXA D'eines

click!

BIBLIOGRAFIA

Agustin Ruiz, S. (2009). *Diversidad sexual en las aulas. Evitar el Bullying o acoso homofóbico*. Fundación triángulo.

Armengol, J. (2022). *Reescrituras de la masculinidad*. Alianza editorial.

Bacete, R. (2020). *Nuevos hombres nuevos*. Booket.

Barjola, N. (2018). *Microfísica sexista del poder*. Virus.

Blas García, A. P. (2018). *71 Propuestas para educar con perspectiva de género*. FUHEM.

Collignon Simó, J. (2021). *Diversex*. Bellaterra.

Esteban, M. L. (2013). *Antropología del cuerpo*. Bellaterra.

Esteban, M. L., Comelles, J. M., Diez Mintegui, C. (2010). *Antropología, género, salud y atención*. Bellaterra.

Fine, C. (2018). *Testosterona Rex*. Paidós Iberica.

Gabarro Berbegal, D. (2011). *Transformar a los hombres, un reto social*. Boira.
Javirroyo. (2020). *Homo machus*. Lumen.

Kimmel, M. (2023). *Los Hombres (blancos) cabreados*. Barin Libros.

Machlus, S. J. (2019). *La paraula més sexi és sí*. L'altra editorial.

- Marañón, I. (2018). *Educar en el feminismo*. Plataforma.
- Miguel, A. D. (2015). *Neoliberalismo sexual*. Cátedra.
- Moreno Sarda, A. (2008). *De qué hablamos cuando hablamos del hombre*. Barcelona.
- Pérez Cortés, J. C. (2021). *Anarquía Relacional*. Tigre de Paper.
- Piquet, E. (2019). *Em defenso del sexisme!*. Joventut.
- Ranea Triviño, B. (2021). *Desarmar la Masculinidad*. La Catarata.
- Rodríguez del Pino, J.A., Massanet Ripoll, E., González Sanjuán, M.E. (2022). *Modear hombres: Juventud y representación de las masculinidades en la sociedad actual*. Icaria.
- Sáez Sesma, S. (2017). *Sexo Básico*. Editorial fundamentos.
- Sanchez Saiz, M. (2019). *Pedagogías Queer*. La Catarata.
- Turu Sánchez, J. (2021). *Els homes no ploren*. El Cep i la Nansa.
- Vasallo, B. (2021). *Lenguaje inclusivo y exclusión de clase*. Larousse.
- VV.AA., Saez, J., Vidarte, P. (2005). *Teoría Queer. Egales*. Editorial Gai y Lesbiana.
- Witkin, G. (1993). *El estrés del hombre*. Grijalbo.

GUIES

Departament de treball de la Generalitat de Catalunya. *Noies i nois a l'educació: diagnosi d'algunes diferències*. Ediciones Gráficas Rey SL.

Duque, I. (2020). *Conectar sin que nos raye*. Equipo técnico del CMIM de Andújar, Concejalía de Igualdad y Bienestar Social del Excmo. Ayuntamiento de Andújar.

Heilman, B., Barker, G., Harrison, A. (2017). *La Caja de la Masculinidad: Un estudio sobre lo que significa ser un hombre joven en Estados Unidos, el Reino Unido y México*. Promundo.

Herrera Gómez, C. (2020). *Para profesionales que trabajan con adolescentes varones las masculinidades no violentas*. Instituto Canario de Igualdad

López Ramos, A., Fernández De Avilés, B. A. (2015). *A fuego Lento. Cocinando ideas para una intervención grupal con hombre desde una perspectiva de género*. Fundación Cepaim, Convivencia y Cohesión social.

Notario Entor, S. (2020). *Pedagogia de les sexualitats a infantil i primària*. Quan la diversitat és la norma. Fundació Antisida de Lleida.

Palmer, A. (2019). *El viaje. Hombres feministas*. Fundación Cepaim. Convivencia y Cohesión social.

Peña Palacios, E. (2020). *Rebeldes de Género. Despatriarcando Masculinidades*. Consejería de Educación, Universidades, cultura y deportes del gobierno de canarias.

Permanyer de Swert, M., Manzano, R. (2022) *Masculinitats, Homofòbia i Manosfera*. NUS Cooperativa.

GLOSSARI

click!

GLOSSARI

ANALFABETISME EMOCIONAL: Dificultat d'alguns homes a reconèixer les emocions pròpies (i alienes) i expressar-les de manera saludable degut a la socialització diferencial de gènere i a una identificació amb el model de masculinitat hegemònica.

CONDUCTA MASCLISTA: En general, en podem destacar les següents:

- **Violència física:** Qualsevol acció que implica la força contra el cos de la dona. És la més evident i fàcil de detectar.
- **Violència psicològica:** Conducta que, per mitjà d'amenaçes, d'humiliació, insults i aïllament, limita la llibertat de la dona.
- **Violència sexual i abusos sexuals:** Acte de naturalesa sexual no consentit per la dona, independentment de la relació que hi hagi entre l'agressor i la víctima.
- **Violència econòmica:** És la privació de recursos propis o compartits en l'àmbit familiar i de parella.

CONDUCTA SEXISTA: És una conducta o valoració discriminatòria per raó de sexe. Es fonamenta en una cultura que diferencia les persones en dos sexes i els jerarquitzava, discriminant negativament les nenes i les dones.

CORRESPONSABILITAT: Distribució equilibrada, equitativa i funcional de la planificació, l'organització i la realització de les tasques domèstiques, de la cura d'infants i de les persones dependents, dels espais d'educació i del treball remunerat.

EQUITAT DE GÈNERE: Posar l'accent en el procés, en les mesures i en la manera de tractar diferents persones que tenen realitats desiguals per compensar

el desequilibri històric i aconseguir que un dia es pugui assolir la igualtat real entre gèneres. Es diu que sota el paradigma de la igualtat sovint es pretén que les dones s'adaptin a les estructures, valors i comportaments associats als homes, en canvi, l'enfocament d'equitat té en compte la diversitat de necessitats d'homes i de dones en cada moment.

ESTEREOTIPS DE GÈNERE: Conjunt d'idees preconcebudes, simplificades, generalitzades i distorsionades sobre les característiques, atributs i comportaments que es considerin socialment propis i adients per als homes i per a les dones en una societat determinada. Són fàcils i ràpids d'activar, funcionen de manera automàtica i presenten una gran estabilitat i resistència al canvi.

EDUCACIÓ DIFERENCIAL DE GÈNERE: Educació que fa diferència entre home i dones i que genera diferents expectatives a l'hora d'aprendre els valors i rols de la societat i cultura en la qual han nascut.

GÈNERE: És una construcció sociocultural que categoritza les persones en funció del seu sexe biològic, i varia segons el tipus de cultura, societat i l'època històrica. En tant que construït, és també modificable. No s'ha de confondre amb el sexe, que fa referència a les peculiaritats bioquímiques, fisiològiques i orgàniques que categoritzen les persones en homes i dones.

HOMOFOBIA: Aversió a l'homosexualitat o a les persones homosexuals. Inclou totes les persones, tant homes com dones, tal com indica la seva etimologia. Sol implicar odi, hostilitat o desaprovació envers persones d'aquesta opció sexual, i sovint, envers la idea mateixa de diversitat sexual.

HETEROCENTRISME: Presumpció que tothom és heterosexual i que la heterosexualitat és la norma.

MASCULINITAT HEGEMÒNICA: Model masculí autoritzat, idealitzat i valorat positivament en un determinat context històric. La masculinitat hegemònica, pròpia de l'ordre patriarcal, ubica les dones com a grup subaltern, però també estableix relacions de dominació amb altres grups d'homes, per exemple, els homes heterosexuels s'ubiquen com dominants en relació als homes que no ho són.

PATRIARCAT: Forma d'organització social, política i econòmica on les dones són confinades en l'espai privat i a la funció reproductora, mentre que els barons es reserven l'espai públic.

PERSPECTIVA DE GÈNERE: La norma entén per perspectiva de gènere «la presa en consideració de les diferències entre dones i homes en un àmbit o una activitat per a l'anàlisi, la planificació, el disseny i l'execució de polítiques, tenint en compte la manera en què les diverses actuacions, situacions i necessitats afecten les dones.

PRESSIÓ DE GRUP: La pressió del grup pot ser explícita (verbal), però moltes vegades és una pressió implícita, en la qual tots els membres del grup coneixen les maneres d'actuar del grup i no es plantegen fer una cosa diferent. Per sentir l'acceptació del grup i de les amistats es pot renunciar a comportar-se segons les idees pròpies, fer coses amb les quals no s'està d'acord, i fins i tot posar-se en risc

PRIVILEGI: Disposició en virtut de la qual s'atorga a una persona o a una categoria de persones un dret especial o un tracte de favor, diferent del que dona la llei comuna, amb un cert caràcter de permanència.

ROLS DE GÈNERE: Creences que s'han construït i transmès culturalment i

que reparteixen atributs diferents per a homes i dones, de manera que limiten les respectives expectatives de vida i possibilitats de desenvolupament personal.

SEXISME: Sistema social i cultural que es basa en la valoració de les persones segons el sexe i en jerarquitzar un per sobre l'altre.

SOCIALIZACIÓ DIFERENCIAL DE GÈNERE: La socialització diferencial de gènere abasta els diferents àmbits de la vida de les persones (individual, social, cultural, esportiva) segons siguin homes o dones, i té l'efecte en les diferents desigualtats socials, polítiques, econòmiques i en la discriminació i vulnerabilitat en què es col·loca a qui forma part del gènere femení i a qui no reproduïx la normativitat de gènere.

VIOLÈNCIA MASCLISTA: Violència que s'exerceix contra les dones com a manifestació de la discriminació i de la situació de desigualtat en el marc d'un sistema de relacions de poder dels homes sobre les dones i que té com a resultat un dany o un patiment físic, sexual o psicològic, tant si es produeix en l'àmbit públic com en el privat.

LES CURES VAN SER L'INICI DE LA CIVILITZACIÓ

L'antropòloga Margared Mead va dir que el primer signe de civilització en una cultura antiga era un fèmur trencat i després curat. Va explicar que en el regne animal si et trenques una cama mors. No pots fugir del perill, anar al riu a beure o buscar menjar. Ets carn de les bèsties que t'envolten. Cap animal sobreviu amb una cama trencada el temps suficient perquè l'os es curi.

Un fèmur que s'ha curat és l'evidència que algú s'ha pres el temps per quedar-se amb qui va caure, ha embenat la ferida, l'ha portat a un lloc segur i l'ha ajudat a recuperar-se. Mead diu que ajudar algú en les dificultats és el punt on comença la civilització.

Posem les cures al centre
Posem-hi llum

